

Homo sum : quomodo devitabo secundarum rerum invidiam? Si felicitatem jactaveris, cum multis dives eris. Quomodo optime potentiam tuebor? Impotentia occasionis. Locum tenet innocentiae proximam confessio. Ubi confessio, ibi remissio. Iræ severitas in vitio est. Boni judicis est dispensare, non tantum quid damnum sit, sed quatenus. Proximus justitiae modus, severitas.

V. Quietissimam vitam agerent homines in terris, si hæc duo verba a natura omnium rerum tollerent, meum et tuum. Qui paupertatem timet, timendus est. Vires tuas amici magis sentiant beneficiis quam injuriis. Pecunia non satiat avaritiam, sed irritat. Homo semper indigens pecunia, scit cum ejus moribus convenire. Mihi crede, non potes dives esse et felix. Auribus frequentius quam lingua utere. Quidquid dicturus es, ante quam aliis, dixeris tibi. Nihil interest inter iratum et insanum, nisi unus dies : alter non semper irascitur, alter semper inænit. Facillime bonus fueris, si ea vitaveris quæ vituperaveris. Cum alienos timueris, te ipsum vere : nam sæpe sine aliis esse potes, sine te nunquam. Si bene te instruxeris, pudeat deteriora facere. Quod persuaseris erit diuturnum, quod coegeris erit in occasione. Alteri semper ignoscito, tibi ipsi nunquam. Tantum ad virtutem adjicies, quantum ex voluptate abstraxeris. Stultum est somno dejectari, et quasi mortem moliri. Bonis nocet, qui malis parcat. Multi cum aliis maledicunt, sibi ipsis conviciam faciunt. Nihil turpius quam qui objicit alteri ; sibi objiciendum. Ut licentiosa mancipia animi, Imperio rege linguam, libidinem, ventrem ; cupiditatemque comprime : si non potes, paululum remitte. Sæpe ea quæ sanari ratione non poterant, sanata sunt tempore. Qui propter pecuniæ amorem et libidinum moritur, ostendit se nunquam sui causa vixisse. Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor per verba discutitur. Sic habita, ut potius laudetur dominus quam domus : consuetudinaria res est innocentia. Non damnatio, sed causa hominem turpem

A facit. Merito damnari, poena est : damnatio immerita, damnantis est calanitas.

VI. Si aliquid cogitaveris, cito apparebit conversantibus. Videri vis ab omnibus? nunquam bonæ honestatis simulatio longa est. Quod de alienis tractas, ex tuis iudices. Multi sunt obligandi, pauci offendendi; nam memoria beneficiorum facilis est, injuriarum tenax. Objurgationi semper aliquid blande admisce; facilius enim penetrant verba quæ molli vadunt via, quam aspera; nemo enim se mutat, quia mutari se desperet. Quoties scribens aliquid dicturus es, scito morum tuorum te hominibus chirographum dare. Qui in servos irascitur et crudelis est, satis ostendit potestatem adversus alienos sibi defuisse. Qui nescit tacere, nescit loqui. Facilius est pauperi contemptum effugere quam diviti invidiam. Bonus fruitur bona conscientia. Malis hominibus tutissimum est cito fugere. Nulla pusilla domus, quæ multos amicos capit. Scire uti paupertate, maxima felicitas. Acuit intentio, frangit animum remissio. Nunquam scelus scelere vincendum est. Bonus vir est qui eo perduxit affectu animum, ut non tantum peccare non velit, sed etiam non possit. Regnantibus pejus multo periculum quam his qui judicantur; hi enim singulos timent, illi universos. Nunquid fortis fortem se gloriabitur, quem corporis ægrotudo efficit infirmum? Nunquid dives in opibus suis gloriabitur, cujus spem fur vel tyrannus abruptit? Nunquid nobilitas gloriabitur affecta, nonnunquam indignis et miserabilibus serviens? Diabolus aliquando se gloriabatur interfectorem tuæ misericordiae, nunc intergemiscit socios tuæ beatitudinis. Fugienda sunt omnibus modis et abscindenda igni ac ferro, totoque artificio separanda, languor a corpore, imperitia ab animo, luxuria a mente, a civitate seditio, a domo discordia, a cunctis rebus intemperantia. Dixit quidam, amicorum omnia esse communia, et amicum se ipsum esse alterum. Duorum temporum maxime habendam curam, et eorum quæ acturi sumus, et eorum quæ gessimus. Post Deum veritatem colendam, quæ sola homines diis proximos facit.

OPUSCULUM III.

PRO REPELLENDA JACTANTIA.

I. Multa sunt vitiorum genera, quibus humana fragilitas infestatur, et quorum vulneribus pene omnes homines sauciantur. Nam, ut dicam pauca de multis aliis : qui ab iracundia vincitur, cædibus, homicidiis, clamori ac seditioni deservit. Alius qui avaritia impellitur, inhumanitatem, rapacitatem, falsa testimonia, violentias, perjuriam, furta, mendacium et fraudationes exercet. Alius qui a libidine

^a Hæc et quæ sequuntur opuscula quinque primus edidit Joannes Tamayus Salazar in suo Martirol. Hisp. tom. II, pag. 317-328. Quorum tria priora descripsit e pervetusto Codice ms. bibliothecæ D.

D sordidatur, turpiloquiis, ludibriis, scurrilitatibus, adulteriis et fornicationibus succumbit. Alius qui gulæ ingluvie superatur, comessionibus, crapulæ, ebrietati deservit. Et ut non multa prosequar, quæcunque memorare perlongum est, cum singulos homines constet : unus inter hæc omnia morbus est, qui conditionis suæ non singillatim quosdam, sed congregatim cunctos addicit ; et cum cætera vitia

Garsia de Loaysa. Reliqua vero duo unde desumpserit, expresse non indicat, quæ tamen ex eodem Codice ille hausisse videtur.

particulatim sibi vindicent quos vicerint, hoc unum nou nisi omnibus dominari contentum est. Id autem est iuam laudis studium, quod Greci *κρυδοξία*, Latini *vanam gloriam* seu *jactantiam* vocant. Quod quale sit malum, et quomodo universos vulneret, dicam.

II. Cum in omnibus hujus vitæ studiis, aliqua plas, aliqua minus humano generi placeant, nihil magis delectabilis ab omni homine quam studium humanæ laudis appetitur. Et alia quidem quamvis ardentissima cupiditatis ambitione sunt acquisita; tamen postquam haberi cœperint, ipso quotidiano sui usu, quamvis magna sint, continuo fastidiuntur. At vero inane hoc *vanæ gloriæ* desiderium tanto amplius quæritur, quanto amplius inventum est: ita ut nihil ex omni opere plus homo cupiat quam laudari; nec aliud aliquid gratius sibi existimet reddi, quam si quis illum quasi gloriosum fuerit admiratus. Hoc ergo reges, hoc iudices, hoc urbani, hoc rustici, hoc viri, hoc feminae, pueri, adolescentes, juvenes et senes hoc ambiunt. Omnes laudari volunt, quamvis false laudentur. Nam pueri adolescentum sibi ingenium vindicant, adolescentes juvenum in se fortitudinem mentiuntur, juvenes senum sibi prudentiam ascribunt: senes, quia ulterius ire non possunt, redeunt retro, gloriam sibi exigunt de transactis; feminae, quamvis sexu non possunt, animo se tamen virilitatis extollunt; rustici urbanos videri se gestiunt; iudices hoc sibi quærent deferri, quod regibus; reges hoc se somniant posse, quod Deo. Atque ita dum singuli se plus volunt videri quam sunt, gloriam laudis quæ soli Deo veraciter debetur hostiliter deprædati sunt. Et quod ad summum nefas pertinet, hinc illud sacrilegium exoritur blasphemum, ut quia totum quod laudis est homo diripit, nihil aliud Deo nisi sola vituperatio relinquatur. Excessit mensuras suas genus humanum, dum neminem invenias qui non ita mirari se velit ut Deus. Quis ergo modus potest esse talibus, a quibus et cælum est pignoratam, ad cujus altitudinem nisi quis fuerit humilis, non attingit?

III. His autem a quibus id quod supernum est usurpatur, ut mihi videtur, nihil aliud remanet quam infernum. Non enim habent quo ascendant; quia semper ascendendo, hoc illis tantum superest, quod descendant. Omnes enim ad gloriam, nec tamen una via concurrunt; alii enim de acceptis honoribus laudem cupiant, alii de relictis; quidam auro elati, quidam panno vilissimo gloriantur; alius quia deliciose vivit placere vult, alius quia parce; postremo alter vitiis, alter virtutibus. Omnes ubique famam suam prorogare contendunt: et ideo difficillima est hujus *jactantiæ* curatio, quia non vitiis tantum, sed etiam virtutibus se immiscet. Nec enim permittit hominem qualls sit a semetipso dignosci; quia dum laudibus alienis adgaudet, ejus exaltatio sequitur gaudium, exaltationem vero tumor et nimia æstimatio sui, plus siquidem in se æstimat quam quod videt. Atque ita fit ut non tantum aliena adulatione sinus miseri, sed etiam nostra: nam dum nullus

A de se sibi hoc quod verum est confietur, gloriam suam ex aliena opinione suspendit; et cum dicitur beatus, magnificus, potens, non quia ita est de se, sed quia ita dicitur, credit. Hoc enim est mortiferum illud vitium de quo Dominus in Evangelio ita loquitur ad Judæos: *Quomodo, inquit, vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam quæ a solo Deo est non quæritis (Joan. v, 44)?* Ostendit enim Dominus, quia quisquis ab hominibus gloriam quærit, a Deo non habet quod exspectet. Unde etiam illud de hypocritis eleemosynam facientibus dicit: *Ideo hoc faciunt, ut glorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam (Math., vi, 2);* id est, laudem humanam solummodo in præsentia. Paulus quoque Apostolus nos monet: *Nolite, inquit, fieri inanis gloriæ cupidi (Gal. v, 26).* Inanem appellans gloriam quam fenerat mendice mendicus. Inanem dicens et vacuum qua si quid boni agitur, dum sibi homo tribuit, omnium laborum fructus evacuat.

IV. Nec solum merita virtutum excludit, sed etiam reus efficitur æterni supplicii: quia opus bonum quod obtentu jubentis Dei debuit exerceri, acquirendæ laudis gratia exerceatur. Tolle favores, tolle admirationes humanas, paucos invenies qui aliquid boni aut amore Dei, aut (si hic non fuerit) timore perficiant. Unde non levior nos culpa commaculat, quia homines Deo, et gloriam humanam gloriæ cælesti præponimus. Acutus nimis hic elationis est morbus: ex utraque parte pestiferat, ac incautos exulcerat. Nam alii sibi, quia boni sunt; alii, quia inani sunt, gloriantur. Sed de bonis elatis dicitur: *Quoniam Deus dissipavit ossa hominum sibi placentium (Ps. LII, 6).* De malis vero inflatis dicitur: *Quoniam laudatur peccator in desideris animæ suæ, et qui iniqua gerit, benedicitur (Ps. x; sec. Heb. III).* Et illud apostolicum: *Quorum deus venter, et gloria in confusionem (Philipp. III, 19).*

V. Ubique enim hoc *jactantiæ* vitium serpit, et suas utrobique partes exercet. Sed si illos qui in bonis operibus viventes humanam gloriam aucupantur, auctoritas divina condemnat, eo quod se in illis magis voluerunt laudari quam Deum; quid de illis fiet qui et male vivunt et tamen laudari volunt? Ipsi considerent. Nullus igitur *vanæ gloriæ* finis est: nec solum ea quæ gesta sunt requirit, sed etiam ea quæ gerenda sunt antecedit. Nam si quid boni operis ab aliquo destinatum est, continuo hæc alludit; et quantum ex eo admirabilis fiat cæteris, jam depingit. Si aliquid recte quosdam docere voluerit, prius quam ab aliis eruditus aut eloquentissimus appelletur, jam hoc præmissæ suspicionis delectatione aures depræriunt audire. Si quoties aliquando dirigantur litteræ ad amicum, prius quam transmittantur, aut in manus ejus cui sunt scriptæ perveniant, quantum in eis apud illum doctissimus videatur, quantumque illi admirationis per quædam dictatus sui loca nascatur, sagaci quodam commendationis suæ cogitamine prædivinat. Si alicui in loco necessitatis beneficium

prompte præstetur, antequam accipiat, qui præbet, quantum ex eo benignus omnibus aut largientissimus videatur, hic qui daturus est metitur. Miles denique ipse sumptus armis pergit ad prælium; dum adhuc, cui cedat victoria, nescitur, præsumpta sibi fortitudinis arrogantia, ita typhosus, quasi jam victor ingreditur. Præluit ergo elatio in quibusdam, et velut dux quædam suadet omnibus. Nec solum magnis dat animum, sed et parvis. Nam in quovis operis conatu vel ponderis, quamvis invalidum mox laudaveris, plus valebit. Si parum ponderis portantem quasi admiratus fueris, majori succumbit. Si pigro dixeris quia velox est, continuo evolabit. Postremo et cui vires vana gloria dare non potuit, vel impetum commodavit. Itaque ergo quædam præcedit, quædam

A sequitur: ut nisi quis illam in omni opere suo circumspicere provideat, nihil Deo ex omni opere ejus, nihil proximo, nihil denique eidem ipsi, proficiat; sed velut infelix mancipium, sub aura domina quantumvis laboraverit, tamen semper est nudum.

VI. Sed dicet mihi aliquis: Ergo nihil charitati; nihil misericordiæ, nihil postremo quod gessimus, cuicumque deputabitur bonitati? Audacter dicam: nihil. Quia soli inanitati suæ vana gloria vindicat, quidquid non bonitatis, sed ejus imperio est perfectum. Multa sunt quæ de hac contagione dicantur; sed quia jam multiformis subtilitas ejus potest sapienti viro his paucis judiciis perlucere, nunc ad reliqua transeam, et quid aliud pejus ex hoc malo generetur expediam.

OPUSCULUM IV. DE SUPERBIA.

I. Qualis electus sit David in populo Dei propheta et rex, quantaque misericordia, summæ et mansuetudinis fuerit præditus dignitate, puto te, charissime, sacrorum voluminum testimoniis agnovisse. Intendat ergo prudentia tua, quomodo ille Deo placidus [Forse, placitus] vir hunc nequissimum vanæ gloriæ spiritum, ne sibi subreperet, formidavit. Conspiciens enim qualia et quanta bona illi quotidie Dei gratia largiretur, id est, tot victorias alienigenarum, tantam divitiarum affluentiam, vindictam in æmulis, innumerositatem in civibus, mansuetudinem in judiciis, postremo prophetiam Spiritus sancti in agnitionem omnium futurorum; tamen ne illum in his tantis bonis aliqua vana gloria usum inflaret elatio, orat Deum attentius, dicens: *Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare (Ps. xxxv, 12, 13).* Videamus ergo quid est hoc, quod dixit: *Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me.* Pes siquidem in homine, quantum ratio indicat, quamvis extremitas corporis sit, tamen quasi fundamentum aliquod initium surgentis status est, a quo etiam veluti fabricata formata: carnis altitudo consurgit. Quod ergo ait: *Non veniat mihi pes superbiæ*, tale est, ac si diceret: *Non veniat mihi initium superbiæ*, id est, vana gloria, ex cuius fundamento ruinosa illa Superbiæ celsitudo producitur. Una enim generatur ex altera, et propinquitas earum vix paucorum forte discretione cognoscitur. Nam ex quocumque bono nimium fuerint homines gloriati, hoc continuo subsequitur, ut ipsum bonum, non largitori Deo, sed suæ tribuant potestati.

II. Vana gloria est ergo humanis laudibus delectari: superbia vero est, bonum pro quo aliquis laudatur, sibi hoc applicari, non Deo. Et vana gloria quidem ex aliena æstimatione nutritur, superbia vero

B ex vana gloria. Cum semel aliorum assentationibus consuevit homo, quod magnus sit, necesse est ut hoc sibi et ipse consentiat. Quam miseriam illud quod est pejus assequitur: quia quidquid apud se etiam proprio testimonio roboravit, quamvis falsum sit nulla id ei [Edit., eum] poterit extorquere persuasio; et ob hoc inemendabilis status, spreto alijs, se tantum quotidie admiratur, id solum irreprehensibile perfectumque judicans, quod ipse saperit. Hoc igitur erat, quod rex David, ne illi subreperet, exorabat; ne forte aliqua suasionem, vana laudis inductio, non hoc divinæ gratiæ, sed suæ potestati, quia tam magnus erat, ascriberet.

III. Quid autem superbiæ spiritu inflatos homines subsequatur, proximis idem propheta verbis adjunxit. Cum enim dixisset: *Non veniat mihi pes superbiæ*, continuo addidit: *Et manus peccatoris non moveat me.* Sciebat enim quia omnem superbiæ mobilitas statim sequitur peccatorum. Itaque vera est. Nam quisquis superbiæ tumore [Edit., timore, mendose] distenditur, in hoc Dei gloriam imitatur, quod nemo illi sit similis: tanquam vere profanus, qui ad injuriam Dei consurgit, defelictus ab eo, in manibus traditur peccatorum, in operibus actuum immundorum, ut ignominiosis passionum flagitiis incurvatus, disceat se terram esse et cinerem, et quod inflatus in se videre non potuit, humiliatus agnoscat. Unde et Salomon ait: *Immundus est ante Deum, qui exultat cor suum (Proverb. xvi, 18; xviii, 12)*

IV. Quid autem post hæc rex David secutus sit, videamus. Ibi, ait, *ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.* Evidenter ostendit quia in superbia omnium iniquorum prima ruina est. Idemque etiam alibi scriptum est: *Initium peccati superbia (Eccli. x, 15).* Quod ut apertius demonstretur, angeli illius primi recordemur exitium, qui pro splendore decoris sui Lucifer nonni-